

„FÉLJÉTEK AZ ISTENT, ÉS NÉKI ADJATOK DICSŐSÉGET!” (Jel. 14:7) SOLI DEO GLORIA!

RADOSTYÁNI SION

A RADOSTYÁNI EGYHÁZ LAPJA * XIII. ÉVFOLYAM 2. SZÁM * 2005. NOVEMBER * SZERKESZTI: VÁRADY ZSOLT

A TARTALOMBÓL: Levél az Olvasóhoz – Őszi gondolatok * Isten országáról * Kardos Katalin: További őszi gondolatok * (Egyház)községünk történetéből – A temetőről és templomunk története * Szőlőhegyeink természeti értékei * Emlékezzünk régiekről – Egy kiállítás megnyitójára * Magyar szemmel – Magyarország nem volt, hanem lesz * Kölcsey Ferencz: Himnusz, Huszt, Emléklapra * Hírek, hirdetések

KRISZTUS MONDJA: „ÉN VAGYOK AZ IGAZI SZŐLŐTŐ... TI A SZŐLŐVESSZŐK.”

(János evangéliuma 15. rész)

ŐSZI NAPSÜTÉSBN A RADOSTYÁNI SZŐLŐHEGY

Levél az Olvasóhoz

Őszi levél, őszi gondolatokkal. Gondolatokkal, melyek a világnak, a pihenni készülő természet szépségének, tarka színpompájának láttán kelnek életre a szemlélődő lélekben. Gondolatok, melyek mindenek értelmét keresik; gondolatok, melyek az okulás, jobbulás szándékával vizsgálják elmúltakat, kutatnak jövődőt; gondolatok, melyek által talán bölcsebbé lesz a lélek.

A gondolatok az emberi elme működésének, a gondolkodásnak a termékei. Hozzá tartoznak lényegünkhöz, hétköznapijainkhoz és ünnepeinkhez, munkánkhoz és pihenésünkhöz, e világi emberi létünkhöz. Minden ember valamilyen képet alkot magának a világról. Leképezi annak eseményeit, jelenségeit, a teret megtöltő minden létezőt. És keresi a kapcsolatot, mely ezekkel őt magát is, fizikai létében, testi mivoltában összeköti. Próbál belelátni s olykor jól vagy rosszul belenyúlni a dolgok alakulásába. Boldogság tölti el, ha rácsodálkozhat egy-egy összefüggésre, megsejthet valamit a nagy és tökéletes Egészből. Boldogság tölti el, ha úgy érzi, valamiért nem fáradt hiába, keze munkájának eredménye lett, akár a föld termésében, a mustot adó szőlőszemben, akár egy remekbe sikerült alkotásban. De még nagyobb boldogság árad rá, ha családja tagjaiban gyönyörködhet.

Minden változik, újból pihenni készül a föld, a természet, hogy majdan újból termőereje gazdagságával boldogítsa a jövő odaadó és hű földművesét. Mindjárt leperreg egy esztendő azon a nagy és titkos homokórán, amit nem látunk, de érzünk. S egyszer – elmúlik ég és föld is... De az Isten szeretete örökké tart. Nem lehet más reménységünk, de nem kell több, csak ennyi: Szeretni az Istent (azaz megmaradni az Ő szeretetében) és egymást szeretni.

Lectio: Lukács 17:20-37.

Textus: Lukács 17:20b-21.

Kedves Testvéreim! A régi világban a királyságok, a császárságok osztoztak a föld országain. Mára csak egy-kettő maradt mutatóba közülük. Az uralkodót a béke korszakaiban saját országában, birodalmában kellett, lehetett keresni, megtalálni.

De hol van a mi Királyunk, a Békesség Fejedelme, hol van a mi mennyei Atyánk? És az ő országa? Hol találjuk meg? A természetben-é? A csodákban-é? A templomok ódon falai között? Zarándoklatokban? Hol van az Isten, a mennyek országának örök Ura?

Hol van az Isten, amikor annyi balszerencse éri az emberiséget: természeti katasztrófák, hurrikánok, földrengések, szökőárok, tűzvészek, járványok, betegségek, éhínségek. S ott van a halál ezek végén. Hol van az Isten – kérdezik sokan szinte számon kérve a Teremtőt a sok rossz miatt.

De az Isten országa nem szemmel láthatólag jő el. Nem lehet azt mondani, itt van, vagy amott van, mert az Isten országa imé ti bennetek van – mondja Mesterünk, Jézus Krisztus. Avagy nem tudjátok, hogy testetek a Szentlélek temploma? Mit meg nem tesz az ember a templomért, az emberkéz alkotta épületért, a szent helyért? Ékesíti, tisztogatja, magát még az illetlen szavaktól is igyekszik megtartóztatni benne, mert úgy hiszi, ott lakik az Isten. De vajon lakik-é az Isten emberkéz által épített hajlékokban? Ha a templomnak kimozdul egy téglája, harcba megy érte a halandó, mert szent az a hely. Háborúkat visel más népekkel, más vallások követőivel. Majd büszkén vallja magát a hit megmentőjének és védelmezőjének. Ugyanakkor emberek ezrei pusztulnak el, maradnak özvegyen és árván tette következményeként. Pusztítja a másik embert, az Isten képmását hordozót. Azt a templomot, amit az Isten választott magának, és Szentlelke magasztosított templommá. Az ember mindenhol keresi az Istent, mert nyugtalan az ő lelke mindhalálig, amíg az Istenben meg nem nyugszik. De hogyan találhatnánk meg valamit az utcán, amikor azt a házban veszítettük el? Mindenütt keressük az Istent, csak éppen magunkban nem. Nem vesszük észre, hogy szívünkben lakik. Jöjj és lakozz bennem, hadd legyen már itt lenn templomoddá szívem-lelkem—énekeljük imádságként a 165. dicséretben. Csak a tiszta szívűek, csak ők boldogok, mert ők látják az Istent. A többiek, akiknek szívük tisztaságát belepte a szenny, a bűn, a múltó világ és a pénz szeretete, ők csak számon kérni tudják az Istent, hogy miért engedi a gonoszt, vádolnak másokat sérelmeikért, szálkát piszkálnak a másik életében, s maguk gerendák súlyától rogyadoznak. Elfelejtik, hogy hibáikért, bűneikért meg kell fizetni, vezekelni kell és elhordozni azok következményét.

Mindennek van oka és van következménye ebben a világban. Ezek felett azonban az Isten örök tervének van célja és értelme, amit talán most még nem értünk. Az Isten országa ti bennetek van. Keressétek azért a szív csendességében, az imádkozás Teremtővel összekötő erejében az Istent. Próbáljátok úgy élni, Testvérek, hogy ne kelljen tévedés és bűn elhordozhatatlan súlyától szenvednetek ebben az életben. Legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes! Engedjétek megszületni a csodákat életetekben, fogadjátok el az Isten tökéletes és jó ajándékait... és boldogok lesztek. Mindenekelőtt pedig szeressétek az Istent szívetek teljességéből, és az embertársat, akiben lássátok mindig az Ő képmását, s tartsátok olyannak, mint akit az Isten Lelke templomul választott magának, és akiben is Isten országa lakozik.

Nehéz ezt az utat megtalálni, de van Vezetőnk, Mesterünk, hogy segítsen rálépni erre az ösvényre. Ő szintén beszélt a testének templomáról, amikor azt mondta, hogy. Rontsátok le a templomot, és én harmadnapra felépítem azt. A földhözragadt gondolatokba csömörlött zsidók nem értették, hogy feltámadásáról beszél. Ti azonban értsetek meg őt! Figyeljete rá, Ő az út, az igazság és az élet. Senki sem mehet az Atyához, csakis őáltala. Figyeljete rá, s az Isten országát és annak örök Királyát találjátok meg magatokban. Találkozzon lelketek Vele,

hogy békessége minden földi utatokon betöltse gondolataitokat, szíveteket. Így épülhettek fel élő kövekként az Isten Anyaszentegyházában lelki házzá örök dicsőségére.

Végezetül had álljon itt Horváth Loránd idekiváncókozó verse, melynek címe: Kerestelek, Uram.

Kerestelek Uram a hajnal szárnyain,
Mikor ragyogó sugarakkal kelt fel a nap,
A szépség ámulatba ejtett,
De Téged nem láttalak.

Kerestelek Téged az izzó délben,
Mikor beborított napod, mint folyékony
arany,

Minden látható volt körülöttem
Csak Te voltál láthatatlan.

S mikor az alkony hamufénye kihunyt,
A felhők árnya közt is Téged kerestelek,
Ezer titkot és sejtelmet éreztem,
Csak arcodat nem láthattam meg.

Kutattalak az éjjel kékjében,
Hol millió fénypont vibrált, szikrázott,
Megszédültem a végtelen nagy tértől,
De Te akkor se voltál ott.

Amikor a tenger színe fölött voltam,
Vagy csodálat fogott el a nagy hegyeken,

Vigyázzatok azért szívetek tisztaságára, hogy az Istent mindig meglássátok, mert az Isten országa tibennetek van, és testetek a Szentlélek temploma! Ámen. V. Zs.

Mindenütt találtam valami szépet,
Csak Téged nem látott szemem.

A templomokban is csak papok papoltak
S mindenüvé rányomta kezét az ember,
Mindenütt sorvasztott bűn és átok,
S megtelt a világ e fürtelemmel.

Majd kutattam a gondolat határát,
S az ész örületében is sokszor forogtam,
A vágyak hinárja befont nem egyszer,
De Te sohase voltál ottan.

Csak jeleket láttam, foszló csodákat,
Melyek érintésre tüstént szerteszálltak,
Csak utalást láttam, lázadást vagy átkot,
De Lényedet nem, csak a világot.

S mikor már úgy hittem, semmi, semmi sincs
És tétováztam a nagy mindenségben,
Egy tévedt ösvényen végül Rád találtam,
Mikor a szívembe néztem.

További őszi gondolatok

Október és november fordulóján több nevezetes napot is jegyzünk a naptárban. Október 31-e a reformáció, november 1-e mindenszentek, november 2-a halottak napja és november 4-e az 56-os forradalom leverése. Ilyenkor szeretteinken kívül megemlékezünk nemzetünk hőseiről és az ismeretlen áldozatokról is. Az októberi szél már meglengette fekete zászlait az aradi 13-aknak, akiket nem pusztán a haláluk tett vértanúkká, hanem a szabadság, amelyért meghaltak, úgy, mint az 56-os forradalmárok közül sokan. Lélektől vezérelve harcoltak a szabadságért. A Lélek pedig Istentől való. A Szentlélek töltötte igazgá az embert az első pünkösdben és a reformációban is 1517-ben, amikor Luther Márton 95 pontban fogalmazta meg tételeit a bűnbánatról és az üdvösségről, és amely tételeket Kálvin János tovább vitt. „Hiszed, hogy volna olyan-amilyen magyarság, ha nincs Kálvin? Nem hiszem.” – írta Illyés Gyula, aki megbizonyosodott arról, hogy a reformáció nélkül Európa és benne hazánk elveszett volna. A reformáció erkölcsi megújulást hirdetett a biblia szerint, ahogy írva van: „Az igaz ember hitből él.” Így éltek és cselekedtek reformátoraink, vértanúink, akik feláldozták életüket a hazáért. Miként a háborúban elesett nemzettársaink is, akiknek, ha turul-madaras emlékművet állítanak, egyesek nem jó szemmel nézik. Az öt évszázaddal ezelőtti reformáció új irányt mutatott. Egyetemeket és könyvtárakat építettek, a bibliát lefordították nemzeti nyelvekre. Kálvin városa, Genf, sugárzó szelleme tanítványokat, hősokeket, mártirokat teremtett mindenütt a világon. Emlékezzünk rájuk!

Kardos Katalin

A TEMETŐRŐL

A radostyáni temető tulajdoni lapján ez áll: Tulajdonos 1/1 arányban a Ref. Egyházközség, Radostyán. A temető mindig az egyház tulajdonában volt, mióta a Magyar Állam keretein belül létezik településünk. (Az államalapítás előtt is éltek itt emberek, népek, falu is volt. Ennek bizonyága a kelta temető, mely 2300 éves). Ugyanis a Magyar Állam keresztyén államként lett alapítva. István uralkodása alatt kiépült a vármegyerendszer a várközpontokkal és ezzel párhuzamosan az egyházi megyerendszer is kialakult. A reformációig községünk az egri egyházmegye kebelében volt. A reformáció a lelkekben felgyúlt tűzként ragadott magával majd mindenkit és mindent. Templomot, fundusokat, temetőket, javadalmakat, iskolákat, ahol voltak, papokat, falvak népeit, akik epekedő szomjúsággal szívták magukba az anyanyelven megszólaló jézusi tanítást. Többé nem hókusz-pókusz (hoc est corpus meum... =íme az én testem...) volt az érthetetlen mise. A tulajdonjog folytonossága tehát a Magyar Államban minden bizonyossággal töretlen. A temető az egyházé.

Fontos hely a temető. Az emlékezés, a hálaadás, az imádság helye. Nem is az eltávozottakra nézve fontos, hiszen a középkori városi szűk temetőket, melyek a templom körül a vár(os)falán belül voltak, évszázadonként többször is „kiürítették”. A csontokat kiásták, és egy ún. csonttartó helyre (ossariumba) vitték, hogy helyükre újból lehessen temetni. A csontok Ezékiel nagy látomásában is egymás hegyén-hátán hevernek, de ez nem akadály abban, hogy a feltámadáskor mindenik a saját helyére kerüljön.

A radostyáni temető is volt egy időben szűk, kicsi. A XVIII. század végén bővítették, s kapta az egyház az ótemetőhöz az újat. Ma az óra használják a „melegoldal” elnevezést, az egykori újra a „hidegoldal” elnevezést. Ó és új a mai, együtt több mint 2 hektár területű. Egy 650 lelkes falu méreteihez képest nagy, nincs szükség arra, hogy 25 évente felszámoljuk a régi sírokat. Felszámolja a régieket úgyis az idő könyörtelen vasfoga. A temetőkultusz a halottkultusszal karöltve élte túl a nyílt pogányság idejének bélyegzett kortól a keresztyénnek tartott időket, hogy az újkori tévedésekben és hiedelmekben akadálytalanul váljon újra virulenssé. Nézzétek meg! Micsoda sírok. Mennyi munka és pénz van beleölve egy-egy családi kriptába. Mintha a mulandóságot ez le tudná győzni? Mintha a halottnak valamit is jelentene a siremlék. Sokszor az ittmaradók lelkiismerete testesül meg kőben és betonban. Régi, egyszerű sírjeleink már nem kellene. Pedig egy fejfa vagy egy kopjafa addig állt, míg az elköltözött emlékezete élt az ittmaradókban. Régen sírkert volt a temető. 70 évvel ezelőtt készült fényképen kaszált, itt-ott virágokkal ékesített, természetes szépséggel tűnt elő az elmúlás helye. Református temetőben nem volt halottkultusz, mert nem volt halottak napja sem. Nem gyertyáztak, mert a gyertyafény csak lidérc. Krisztus a fény és örök nap, mely ezerszer fényesebben ontja fényét azokon keresztül, akik az övéi. Valahogy – habár tudom, hogy az ember ember volt akkor is – mintha jobban értették volna az ígét, „keressétek először az Isten országát...” Közelebb éltek a természethez, és jobban érezték, nincs itt maradandó lakozásunk. Jöttünk és miután itt voltunk és elvégeztük becsülettel és jó lelkiismerettel azt, ami reánk volt bízva, megyünk. Megyünk oda, ahol nincs többé sírás és könny, megyünk oda, ahol Isten lesz minden mindenekben. Ahol nincs csalódás és fáradtság, csak az istenközellét örök boldogsága. Ezekről mintha jobban tudtak volna, mert jobban figyeltek az Úr Jézusra. S talán a sok fáradtság, életteher, csapás ellenére is boldogabbak voltak. Volt Istenük, volt Hazájuk, volt egy valóságos közösség, melyért tudtak, ha kellett áldozatot hozni. Élők testvéri szeretetben az élőkért, s nem a hiábavaló, sokszor hivalkodó halotti sírkőkultuszban a holtakért.

V. Zs.

Mit tudhatunk a radostyáni templomról és a toronyról?

(A harangokról itt csak érintőlegesen írok, történetük megjelent a Radostyáni Sion IX. évf. 1. számában, 2001. júliusban.)

1595. A reformátusok használják a középkori kőtemplomot, templomösszeírás (Sp. V. J. TI.253.)
1706. elbontják a sekrestyét a középkori templom mellől, a templomot javítják Várady J. TI. p.253., Jk.XV.2. templom reparálása 8 frt. Bor., egri egyházmegyei jk.1769.
1743. harangöntés, felirata „*Isten ditsőségire Radistani Reformata Eccle. Öntette 1743.*” (1805-ben két harang volt, Sp. Lvt.összeírás)
1753. Visitatio Ecclesiae Ragyistyányiensis Andreas Marusi, Rozsnyai, subsistentia ministri, scholae rectoris, a templom magas hegyen kőből, két harang 100 font, 90? 30 font, a par hely eleitől fogva..., egy ezüst alacsony pohár, cin talpas pohár, ön két sor virággal ékesült gombos és ajakas kanna, két ön tányér (nagyobb, kisebb), egy abrosz, hat kendő p.49. Sp.Lvt.egyhlát. jk.
1755. Zsindelyezik a templomot V.J. TI. p.253. A' Radistyáni Templom egészen újjonnan Sineleztetett. (Protocollumból)
1762. 16 méter magas hatszög alaprajzú fa harangtorony építése V.J.TI.254.
1774. ápr. 12. Kajári István prédikátor, kúrator Kos János, esküdt személyek: Szabó István, Juhász Márton etc. levele Szathmári Király Györgyhöz a templomnagyoobbítás szándékáról, költségeiről A./XV./5278./81.
1784. magasabbra rakják a templom falait és bővítik a keleti, nagyobb méretű hajórésszel, s egy ajtót is befalaznak. kazettás famennyezet „*Hidjetek Istenben!*” V.J. TI.p.253. A' Radistyáni Templom, uralkodó II^{dik} József Császár és Kegyelmes Király Urunk, kegyelmes engedelméből, fundamentomostól, hosszúságára hét, Nro 7. Bétsi öl, és öt, Nro 5. 's fél Suck; belől, szelességére, vagy világosságára, a' kőfalak közt, négy, Nro 4. Bétsi öl új épülettel Bővítettett; a' régi pedig a' Torony felől, ahoz alkalmaztatván, fellyebb emeltetett. (Prot.)
1786. Die 23. Aug. 3. és 4. óra között, dél után, az Isten nyila, Templomunk hátulsó részét, László felé, épen a Vitorla tövénél megütötte, meg is gyullott, de hamar, kevés kárral mególtatott. (Prot.)
1788. villámcsapás a toronyba, nem gyúlt meg Vladár József Sp.Lvt.D./CXXIX./72.695./640-22. Die 12. Jun'. Estvéli 5. óra tájba, az Isten nyila Tornyunkat megütötte; de tűz nélkül lévén, meg nem gyullott. (Prot.)
1796. Harangöntés „*A RAGYISTANI REFORMATATA EKLESIA ÖNTETTE 1796.*” 1805-ös harangösszeírás Sp.Lvt.
1805. A K-Ny-i hajó déli oldalának közepéhez bejárati előcsarnok – melyen keresztül ajtó a templomba, és befalazták az addig használt keleti kaput. V.J. TI. p.253.
1808. harang öntetett prot.p122.
1850. ápr. 10. Szakál László felsőborsodi esperes levele a főtiszteletű superintendens (püspök) úrnak 1850. évre kihirdetés végett a radostyáni tűzvész – némely épületben kár, a templom zsindelyeztetése „*pénz erejéből kifogyott*” Sp.Lvt. B./LXXI./32.400./66.
1865. harangöntés, Korrentsch Márk Egerben Sp.Lvt. D./CXXXII./74.245./864-D./30.
1926. két hang Szlezák László Bp. 132 kg és 76 kg V.J. TI. p254.
1928. A mennyezet átfestése, ismétlődő ornamentális díszítésekkel, szószék déről északra, ablak a déli oldalfalba, múlt századi orgonájának felújítása (Farkas Kálmán) 8 változat V.J. TI.p254.
1968. A Fővárosi Orgonagyár teljesen modernizálja az orgonát V.J. TI.p254.

Sp. = Sárospatak

V.J. TI. = Várady József-Tiszáninnen református templomai

Bor. = Borovszky Samu Borsod vármegyére vonatkozó cédulái a megyei levéltárban

Jk. = Jegyzőkönyvek

Protocollum = Prot. = egyházközségi jegyzőkönyv

Ezek az eddig megtalált, írott adatok a templomra, toronyra vonatkozóan. Milyen következtetéseket tehetünk ezen ismert adalékok alapján? A templom eredete a reformáció százada elé nyúlik, a „megreformálódott hitű” radostyáni nép, mint atyáiktól örökölt szent kultuszhelyet használta tovább. Ezt igazolja a fent említett 1595. évi templomösszeírás, valamint a parókia eresze alatt őrzött fāragott kötőmb, mely feltehetőleg a templom(?) régi, bēlletes bejāratának egyik alsó darabja lehetett. Méretre és fāragásra nézve a boldvaihoz igen nagy hasonlósāgot mutat. A templom szó után azért tettem kérdőjelet, mert elképzelhető az is, hogy az épület eredetileg nem templomnak készült. Kondó 1 km-re fekvő falu birtora középkori kőtemplommal, mely Szent Mihály tiszteletére épült, s már 1332-ben megvolt. Ezért nem valószínű, hogy ilyen kis távolsāgon belül még egy kőtemplom épült volna abban az időben. Vagy ha mégis, akkor nem csupán kultikus célra, hanem védelmi okokból is. (Mint számtalan más helyen.) Az is lehet, hogy egy régebbi erődöt, vārtornyot alakítottak át a nyugalmasabbnak gondolt századokban istentiszteleti célra. Mi szól ez érvelés mellett? 1., A település neve. Radostyán, régebben Hradistyán, benne az óslāvából a vár, váracska szó. (Hogy honnan került ide a környező községeknek is helynevet adó óslāv népcsoport, melynek a mai felvidéki tótokhoz sok köze nincs, nos erre is megtaláltam a történelmi adalékokat.) 2., A település, és azon belül a „templomhegy” kiváló stratégiai fekvése. Sajószentpétertől a völgy varbói kanyarulatáig jól figyelemmel kísérhető a táj. Meg kell említeni azt is, hogyha itt erőd volt, az egy erődrendszer talán középső láncszeme lehetett. Parasznya egyik szőlőhegye a „Vārhegy”. Az elnevezések nem öletszerűek vagy véletlenek. Valaha a Magyar Kirālyság ideje előtti korban erődítés, esetleg földvár volt a hegytetőn. Avar-kori földsāncokat láthatunk a feltételezett erődvonal Sajó felé eső végén az úgynevezett Nagy-Korcsolyás hegy tetején. A radostyáni „templomhegyről” mindkettő jól látszik, optikai jelzésekkel a kapcsolat kitűnően tartható. (Kérdés: ki ellen, mi ellen adott védelmet a „vonal”? Milyen csoportok, etnikumok népesítették a Bükk keleti térségét, vagy a Kārpátok medencéjének északkeleti tartományát?)

A templomon végzett újabbkori ātalakítások, sekrestye elbontás, bővítés, bejārat āthelyezés, cinterem építés, mai hatszög alapú fā harangláb építése, vélhetően egy régebbi helyett (hiszen harangöntésről már 1743-ból tudunk), melyekről már pontosabb a tudásunk.

Említésre méltó az a két festett fākazetta, amit színével felfelé a női padok alá beépítve koptattak talán egy évszázada is, restaurálva, csodás színvilágával és virāgornamentikával hirdeti a magyar gondolatot életről és halálról, Istenről és emberről a cirka 250 éve alkotott művész remekműveként. Ezek gyűlekezeti termünk falát ékítik.

V. Zs.

SZŐLŐHEGYEINK TERMÉSZETI ÉRTÉKEI

A „PITYPALATTY-VÖLGY”

A Nyögő-patak völgye Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, a Bükk hegység északi hegylábperemén, Varbótól Sajószentpéterig húzódik. A „Pitypalatty-völgyként” is nevezett terület nyugati részén három kistelepülés, Varbó, Parasznya és Radostyán fekszik. A települések szőlőhegyei nemcsak tájképi és gazdálkodástörténeti szempontból értékesek, hanem felhagyott területeik természetvédelmi szempontból is figyelmet érdemelnek. Fényes Elek, a „Magyarország Geographiai Szótára” című művében (1851.) igen elismerően szól e vidék szőlőhegyeiről és borairól. „Varbó: Szőlőhegye köves, nyirkos homok, fekvése kedvező, termése bő, bora jó asztali ital. Parasznya: szőlőföldje homokos nyirok, igen jó és szép fekvésű, s reā fordítatni szokott ügyes és szorgalmas munka után jó bort és bőven terem, s a lakosok borból és gyümölcsből sok hasznot bevesznek. Radistyán: szőlőhegye homokos, igen szép fekvésű, szorgalmasan miveltetik, s jó borral fizet.”

A XIX. Század végén pusztító filoxéra azonban a Pitypalatty-völgyi ültetvényeket sem kímélte (a radostyáni egyházközség is ekkor vált meg szőlőjétől, megj. V.Zs.), s jelentősen megnőtt a műveletlenül maradt parcellák kiterjedése. A felhagyás folyamata a XX. században tovább folytatódott (háborúk, kollektivizálás, iparfejlesztés).

MIÉRT ÉRTÉKESEK NAPJAINKBAN A SZŐLŐHEGYEK FELHAGYOTT TERÜLETEI

A felhagyott szőlők és gyümölcsösök kifejezés tájtörténeti és élőhelyi jelentéssel is bír. Mivel a művelést egyes területeken korábban, máshol később fejezték be, természetvédelmi szempontból a hosszabb ideje nem művelt területek értékesebbek.

Különbséget kell azonban tenni felhagyott szőlők és felhagyott gyümölcsösök között a korábbi művelési sajátosságok miatt is, hiszen ezek jelentősen befolyásolták a regenerálódást. Míg a gyümölcsösök aljnövényzetét csak a telepítés időszakában bolygatták, és az egyébként is többnyire extenzíven kezelt területeket kaszálták, esetleg legeltették, a fák alatt az értekes lágyszárú növények a használat idején is megmaradhattak. A szőlők esetében az állandó kapálás minden évben visszavetette a növények betelepülését, gyakorlatilag a pionír gyomközösségek-től kezdődött meg a növényzet visszatelepedése a művelés felhagyása után. Ahol viszont a területet több mint 30-50 éve nem bolygatták, mára természetvédelmi szempontból értékes növényzet alakult ki.

Eppen ebben rejlik a szőlőhegyek felhagyott területeinek egyik legnyilvánvalóbb értéke. A tavaszi sokszínű, virággazdag, szemet gyönyörködtető aljnövényzet olyan értékes növényfajokat rejt, mint a bíboros- és agárkosbor, csinos- és hegyi árvalányhaj, piros kígyószisz, nagy- és üstökös pacsirtafű, tarka nőszirm, leánykőöröcsin. Ez utóbbi, akár több százas tőszámában lila szőnyegként fedi a délies oldalakat.

Nyár közepén itt virít a sárga len, és még ősszel is láthatjuk a nagyvirágú gyíkfű lila virágait. Ilyen árvalányhajás-leánykőöröcsines, stabilizálódott lejtősztyeppréteket találunk Varbón a Szarkás-tetőn és a Morgó-tető környezetében. Parasznyán a Cseres-oldal fajgazdag és virággazdag gyepeiből az árvalányhajfajok hiányzanak, de itt nagyon sok a nagy pacsirtafű és szép számmal jelenik meg a tarka nőszirm is. Radostyánban a Macska-dombon, a Sajólászlófalvával határos részeken alakultak ki és maradtak meg a legértékesebb gyeptoltok sok tarka nőszirmmal. Varbón a Magos-hegy egykori szőlőinek helyén tömeges a leánykőöröcsin. Azokon a területeken, ahol a kékperje már megjelent, a terület vélhetően elindult a spontán erdősödés útján. Ilyen terület Parasznyán a Bán-les, Varbón a Hegy megetti cuhadar, a varbói Magos-hegy északi oldala, ahol októberben a prémes tárnicska is előbújik. Mindemellett e két növény a mézmentes környezetre, a kavics vagy homokkő jelenlétére is utal.

A szőlőhegyek másik értékét az itt található idős gyümölcsfák jelentik. Sok közülük mára már elfeledett ősi fajta, melyek jól alkalmazkodtak a környezeti adottságokhoz, és a kártevőkkel szemben is viszonylag ellenállóak. A fajták neveit sajnos már csak az idősebbek ismerik. Mivel vegyszeres kezelést nem kaptak, termésük egészséges és ráadásul ízletes is.

A növényekhez kötődve számos értékes, szűk tűrésű izeltlábú – bogár, szöcske, sáska és lepkefaj – menedékei is ezek az élőhelyek.

Ugyancsak fontos szempont a területek tájképi értéke, táji környezete. A legszebb társulások tájképileg is szép környezetben vannak, és nem szabad megfeledkeznünk a szőlőhegyek pincesorainak hangulatos borházairól sem, különösen a régebbi építésűek egyszerűsége és környezetbe illesztése megkapó.

A FELHAGYOTT SZŐLŐKET ÉS GYÜMÖLCSÖSÖKET VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐK

Napjainkban, amikor egyre többen keresik az egészséges, vegyszermentes élelmiszereket, nem lehet figyelmen kívül hagyni a szőlőhegyekben rejlő lehetőségeket.

Azonban az extenzív termesztésbe történő ismételt bevonásukat, s ezzel megőrzésüket több tényező fenyegeti: 1., A fatolvajlás – az idős, még termő vagy átoltható gyümölcsfák kivágása. 2., Az évenkénti rendszeres tavaszi, nyári gyújtogatás – nemcsak a fákat, de az értékes aljnövényzethez kötődő rovarok petéit, bábjait is megsemmisíti. 3., A hagyományos gyümölcstermelői ismeretek eltűnnek. Ha a tudás nem adódik át, néhány évtized múlva a fajták és a gyakorlati termelési ismeretek is feledésbe merülnek. 4., Sokszor a legérétékeesebb növényzetű, tájképileg tetszetős területeket felparcellázzák üdülőknek, hobbikerteknek, építési területeknek. 5., Az akác betelepülésével szűkül a honos fajták térfoglalásának esélye, sőt a már természetközeli területek leromlása is bekövetkezhet.

A felhagyott szőlőhegyek – mint láttuk – fontos szerepet töltenek be a biológiai sokféleség megőrzésében. Éppen ezért élőhelyeik védelme napjainkban rendkívül lényeges. Nemcsak azért, mert értékes növény- és állatviláguk sérülékeny, de közvetlen környezetünk természeti értékeit veszíthetjük el, és végső soron mi leszünk szegényebbek.

(A KÖZÉP- ÉS KELET EURÓPAI MUNKACSOPORT A BIOLÓGIAI SOKFÉLESEG MEGŐRZÉSÉÉRT szép kiállítású, színes kiadványán a művészi képeket Barati Sándor és Merkl Tamás készítette, a kiadványt lektorálta: Hudák Katalin és Schmotzer András)

EMLÉKEZZÜNK RÉGIEKRŐL – EGY KIÁLLÍTÁS MEGNYITÓJÁRA

Soós Józsefné megnyitja a kiállítást

Már hetekkel előtte készültünk november 8-ra, a megnyitó napjára. Van, aki elmúlt időkről mesélő féltett és szeretettel őrizgetett tárgyait hozta; van, aki egy-egy régi fényképet hozott; s van, aki csupán érdeklődőként készült és jött el, hogy az emlékeztető tárgyakkal emlékezőkkel ő maga is emlékezzen. A kiállítás megnyitását szorgos gyűjtögetés előzte meg. S a

kitartó munka, mint máskor is, eredményt hozott. Egy szép „szobabelső” a színpadon, beszédes tárgyak, az emlékezés által életre kelt fényképek. Dr. Karácsonyi Jánosné régi idők világába kalandoztatta gondolatainkat. Terített asztaloknál teázgatva gyorsan elröppent az együtt töltött idő, mint ahogy gyorsan elröppentek évek és évszázadok, melyekben nemzedékek küzdöttek és váltották egymást, s az idő rohanásában most egy pillanatra mi is megállhattunk megpihenni és visszanézni elmúltakra, emlékezni régiekről, az előttünk éltekről. Gratulálunk a szép kiállítás megalkotóinak s biztatjuk őket a folytatásra!

V. Zs.

MAGYAR SZEMMEL

**„Ha a föld Isten kalapja,
Hazánk a bokréta rajta!”** (Petőfi)

Ezt énekelte a költő. A költőnek akkor igaza volt. Országunk termette az egész világon a legjobb búzát, a legnemesebb bort. Szenünk volt annyi, hogy a külföldnek el is adhattunk. Aranyat, ezüstöt bányásztunk bőségesen. Sóval a szomszéd országokat is elláttuk. Fát Amerikába is szállítottunk. S mindez annak a becsületes, fáradhatatlan munkának volt az eredménye, mely mintegy hatvan éven keresztül lelkesítette, hevítette a magyart. Mindenki – kicsiny és nagy, úr és szolga, szegény és gazdag – azon munkálkodott, hogy igaza legyen a legnagyobb magyarnak: **„Magyarország nem volt, hanem lesz.”**

Aztán jött a világháború (az első). Elpusztult a magyarnak színe-java. A harcterek magyar vitézek holttetemeivel voltak borítva. A Duna, Tisza, Olt, Maros, Sztrij, Isonzó vizét magyar vitézek vére festette pirosra.

Aztán jöttek a forradalmak. Elveszett minden, ami érték. Országunknak több mint felét elrabolták. Nekünk csak a Dunántúl és Nagyalföld maradt. Az sem egészen, mert a Bánátot, termőföldünk legjavát és a Dráva torkolatát elrabolták tőlünk. De elveszett a kincses Erdély. Elveszett a gyönyörű Felvidék. Elveszett Magyarország gyöngye: Fiume.

Magyarország ezek után a veszteségek után nem tud megélni. Olyan, mint az az ember, akinek kezét, lábát levágnák. Egy ideig még tengődik, míg a jó emberek szánalommal vannak iránta. De hát vannak-e ma jó emberek?

Nekünk magyaroknak nincsenek barátaink. Rajtunk nem segít s nem is segíthet senki. Csak magunk segíthetünk, s csak munkával segíthetünk magunkon. Csak úgy és akkor segíthetünk magunkon, ha azt a munkát, amely reánk vár, a lehető legjobban végezzük el. Minden magyarnak ma legfőbb kötelessége, de legnemesebb élethivatása is csak az lehet, hogy becsületesen dolgozzék. A gyermek az iskolában, a földműves a mezőn, az iparos a műhelyben, a kereskedő az üzletben, a tisztviselő a hivatalban fokozottabb munkát kell, hogy végezzen. Ez a mindenki által teljesített fokozottabb munka juttathat el bennünket **mindnyájunk magasztos vágyához: a régi nagy Magyarországhoz.**

Soha sem volt igazabb – mint ma – a költő mondása:

„Szégyen reá, ki lomhán vesztegel,
Dicsőség arra, aki dolgozik...” (Petőfi)

Kölcsey Ferencz: A MAGYAR NÉP ZIVATAROS SZÁZADAIBÓL

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá vig esztendőt,
M megbünhődte már e nép
A multat s jövőndőt!

Őseinket felhozád
Kárpát szent bércére,
Általad nyert szép hazát
Bendegúznak vére.
S merre zúgnak habjai
Tiszának, Dunának,
Árpád hős magzatjai
Felvirágozának.

Értünk Kunság mezein
Ért kalászt lengettél,
Tokaj szőlővesszein
Nektárt csepegtettél.
Zászlónk gyakran plántálád
Vad török sáncára,

S nyögte Mátyás bús hadát
Bécsnek büszke vára.

Hajh, de bűneink miatt
Gyúlt harag kebledben,
S elsújtád villámidat
Dörgő fellegedben,
Most rabló mongol nyilat
Zúgattad felettünk,
Majd töröktől rabigát
Vállainkra vettünk.

Hányszor zengett ajkain
Ozman vad népének
Vert hadunk csonthalmain
Győzedelmi ének!
Hányszor támadt tenfiad
Szép hazám kebledre,
S lettél magzatod miatt
Magzatod hamvvedre!

Bújt az üldözött s felé
Kard nyúl barlangjában,

Szerte nézett s nem lelé
Honját a hazában,
Bércre hág és völgybe száll,
Bú s kétség mellette,
Vérözön lábainál,
S lángtenger fölette.

Vár állott, most köhalom,
Kedv s öröm röpkedtek,
Halálhörgés, siralom
Zajlik már helyettek.
S ah, szabadság nem virúl
A holtnak véréből,
Kínzó rabság könnye hull
Árvánk hő szeméből!

Szánd meg Isten a magyart
Kit vészek hányának,
Nyújts feléje védő kart
Tengerén kinjának.
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá vig esztendőt,
M megbünhődte már e nép
A multat s jövőndőt!

(Szatmárcseke, 1823. január 22.)

HUSZT

Bús düledékeiden, Husztnak romvára
megállék;

Csend vala, felleg alól szállt fel az éjjeli
hold.

Szél kele most, mint sír szele kél; s a csarnok
elontott

Oszlopi közt lebegő rémalak inte felém.
És mond: Honfí, mit ér epedő kebel e romok
ormán?

Régi kor árnya felé visszamerengni mit ér?
Messze jövőndővel komolyan vess öszve je-
lenkort;

HASS, ALKOSS, GYARAPÍTS: S A HAZA FÉNYRE DERÜL!

(Szatmárcseke, 1831. december 29.)

EMLÉKLAPRA

Négy szócskát üzenek, vésd jól kebledbe, s
fiadnak

Hagyd örökül ha kihúnysz: **A HAZA MIN-
DEN ELŐTT.**

(Pozsony, 1833. június 14.)

HÍREK, HIRDETÉSEK

Az egyházközség alapítványa, a **RADOSTYÁN 1762-ES ÉVI HARANGTORNYAÉRT** alapítványa a 2004. évi 1 %-os felajánlásokból 57.424.- forintot kapott. Köszönet érte.

Hirdetem, hogy istentiszteletet vasárnap délelőtt 10 órakor, bibliaórát a téli időszakban csütörtökön este 5 órakor tartunk a gyülekezeti teremben.

Ebben az évben az egyházfenntartói járulékot Simon Istvánné Marikánál is be lehet fizetni, aki nyugtát is ad a befizetésekről, vagy természetesen továbbra is az eddig megszokott módon a lelkesi hivatalban megtehető minden befizetés.

Szeretettel tájékoztatom az egyházfenntartó híveket a Hernádnémetiben tartott éves rendes egyházmegyei közgyűlésünk az egyházmegye minden egyházközségét érintő határozatáról az egyházfenntartói járulékok mértékét illetően. Ezt a közgyűlés 3.500.- forint/fő/évben határozta meg minimális értékben a 2005. évben.

Egyházmegyei közgyűlésén, a hernádnémeti templomban megkoszorúztuk Szentgyörgyi Sámuel volt rimaszombati lelkipásztornak, Tiszáninnen 1735-ben megválasztott első szuperintendensének (püspökének) az emléktábláját. Ugyancsak a közgyűlésen köszöntöttük a most 90 éves Ablonczy László volt borsodi esperest.

A nyári sárospataki gyermek-ifjúsági egyhetes táborban községünk 5 fiatalja vett részt. Reméljük, hogy mindnyájan élményekkel gazdagon tértek haza.

Legutóbbi lapszámunk óta eltemettük: Koós Károlyné Vadnai Mária (76 é.), Bata László (47 é.) testvérünket. Isten vigasztaló kegyelme legyen a gyászolókkal.

Júniusban három fiatal tett konfirmációi fogadalmat: Karsza Ádám, Király Szabolcs és Rácz Gábor.

Július 23-án megesküdött templomunkban Király Szabolcs és Király Lilla. Isten áldása kísérje őket közös útjukon.

Megkereszteltük Kövesdi Alexandra Szofit és Tulák Marcell Bencét.

A templombelső a nyár folyamán megújult. Teljesen ki lett festve, ahol szükséges volt, vakolva is.

A templom felújítására, ami 400.000.- forintba került, adományokat kaptunk: özv. Miklós Ferencné 1.000.-, özv. Tóth Sándorné 5.000.-, név nélkül 10.000.-, N. Szabó György 4.000.-, özv. Demeter Károlyné 2.000.-, özv. Szabó Károlyné Fodor Erzsébet 1.000.-.

Köszönetet mondunk Sarkadi István úrénak a templomtető kijavításáért.

Konfirmációra 9 ifjú jelentkezett ebben a tanévben. A kátéórák minden hétfőn 5 órakor kezdődnek a gyülekezeti házban. A konfirmandusok a vasárnapi istentiszteletnek is szorgalmas résztvevői.

Adventben szeretnénk újból hangversenyt tartani a templomban egy adventi vasárnap délután. Pontos idejét, ha már tudjuk, hirdetjük, közzétesszük.

A székelyföldi árvízkárosultaknak 6.800.- forintot küldtünk el.

A presbitérium a választói névjegyzéket átnézte, 165 fővel jóváhagyta és az esperesi hivatalba jóváhagyás végett elküldte.

A november 20-án tartott közgyűlés megválasztotta az egyházközség új presbitériumának a tagjait a 2006-tól kezdődő 6 éves időszakra. A január 1-ével hivatalba lépő presbitérium tagjai: Szőnyi Gábor kurátor, Demeter Csaba, Gyöngyösi István, Kardos Kata-

lin, Kuttor László, Rácz Jánosné presbiterek, Hausel Pálné, Papp József, Sarkadi István pótpresbiterek. Isten áldja meg életüket, szolgálataikat!

November 4-én, pénteken este Kerek Gábor szerzői estjén, egy a Görgey úti református óvoda játékaire gyűjtő jótékonyági koncerten vehettünk részt az egyházkerületi székházban, Miskolcon.

Októbertől családsegítő szolgálat kezdte meg működését községünkben. Ajánljuk a szolgálatot mindazoknak, akiknek tanácsra, jogi segítségre, emberi jó szóra van szükségük, keressék a családsegítő szolgálatot.

RADOSTYÁNI SION

A radostyáni református egyház lapja

Szerkesztő és kiadó:
Várady Zsolt József
lelkipásztor

3776 RADOSTYÁN

Kossuth L. utca 2-4. szám

E-mail: varadyzsolt@freemail.hu

Telefon: 48/424-570

30/6392903

Megjelenik: Igény szerint,
évente legalább egyszer

Ára: 50 Forint

Lapunknak szánt írásait,
észrevételeiket
a fenti címre kérjük.

XIII. évfolyam 2. szám

(29. szám)

2005. november (enyészet hava)

„ISTENNEL JÁRNI, LAKOZNI, SZENT ÉLETTEL ILLATOZNI, IGAZ HITBEN NEM HABOZNI: JÉZUS KRISZTUS TANÍTS, TANÍTS IMÁDKOZNI!”